

KOMMUNISTISK DOKTRIN OCH POLITIK

ETT FÖRHÅLLANDE som länge försvårat västsidans bedömanden av kommunistblockets politik ligger som bekant på det terminologiska planet. När statsledningarna i de kommunistiska staterna gör politiska deklARATIONER uttrycker man sig i termer, vars innebörd det ofta är omöjligt att förstå utan insikter i marxistisk-leninistisk dogmatik.

Många av de svåra felbedömningar beträffande den sovjetiska politikens syften, som västmakterna och särskilt USA gjorde under det andra världskriget, berodde helt enkelt på att man missförstod Stalins uttalanden. Visa av erfarenheter och skador har västmakterna efterhand utbildat specialister på tolkningen av sovjetiska deklARATIONER, specialister, som bygger sina analyser på jämförande studier i kommunismens auktoritativa skrifter.

Ändock är det mycket svårt att komma fram till klara och entydiga bedömanden, något som avspeglas i den livliga debatt i västerländsk press, som uppstår varje gång någon av östblockets ledande män gjort en viktig politisk deklARATION. Förslagen till tolkningar är inte sällan nästan lika många som antalet tolkningsförsök.

Det kan ibland tyckas som om dessa försök att tolka innebörden i de kommunistiska deklARATIONERNA vore skäligen fruktlösa. Men svårigheterna därvidlag får naturligtvis inte leda till att man ger upp ansträngningarna att genom fördjupade ideologiska analyser tränga fram till själva kärnan i den kommunistiska världens politiska tankegångar. Endast på det sättet blir det möjligt för de västerländska statsledningarna att hävda sig i det kalla kriget och för den västerländska pressen att upplysa allmänheten om det kommunistiska hotets verkliga natur och om förloppet av den världsomspännande kraftmätningen mellan de båda samhällssystemen.

Dessbättre finns det tillfällen då ideologiska tolkningar av den kommunistiska politiken ter sig lättare än vanligt. Under detta år har sålunda en ideologisk nyorientering ägt rum på kommunistisidan, vars innebörd är begriplig även utanför den trånga kretsen av specialister på marxistisk teologi. Kruschtsjev har uppenbarligen alltmer börjat framträda som en kättare gentemot den allena saliggörande läran. Redan hans teser om »fredlig samexistens» strider betänkligt mot de

klassiska skrifterna. Långt värre är emellertid — ur renlärig kommunistisk synpunkt — hans uppdelning av världen i trenne block: det kommunistiska, det imperialistiska och det neutralistiska. Sistnämnda kategori existerar inte i den marxistiskt-leninistiska världsbilden, och dess etablering torde skapa åtskillig förvirring bland kommunistblockets skriftlärdar.

Det avgörande steget från den kommunistiska skriften tog Kruschtjev emellertid när han vid mötet i Bukarest uttalade att Lenin borde tolkas med ledning av erfarenheterna. Därmed hade han visserligen förskaffat sig en principiell utgångspunkt, som ger honom vida större svängrum både utrikes- och inrikespolitiskt. Men å andra sidan har han undergrävt den ideologiska legitimationen för sin position.

För att förstå hur allvarligt detta kan bli för honom och vilka inre slitningar detta kan leda till i Sovjetunionen bör man erinra sig att det kommunistiska partiets diktatur enligt marxistisk-leninistisk doktrin legitimeras av att partiet är bärare av *insikten* om denna doktrins absoluta sanning. Genom den sanna lärans upplysningar om samhällslivets natur och samhällsutvecklingens gång kan det kommunistiska partiet leda människorna på den rätta vägen — till deras sociala frälsning, till den förverkligade marxistiska utopin. Kruschtjev utövar sin makt som det so-

vjet-ryska kommunistiska partiets ledare. Om Lenins lära icke längre är sann — utan skall tolkas och anpassas efter erfarenheterna, har varken det kommunistiska partiet eller Kruschtjev själv någon ideologisk legitimation för maktinnehavet. Kruschtjev är inte längre profeten och ordets förkunnare — han är en maktpolitiker, som anpassar sin politik efter omständigheterna.

Ungefär på detta sätt torde läget te sig för de ortodoxa kommunisterna i Sovjetblocket. Detta borde vara så mycket allvarligare för Kruschtjev som han ursprungligen byggde sin ledarställning på Lenins auktoritet. När han framträdde som segrare i kampen om arvet efter Ceasar var han nästan okänd. Han skapade sig då sitt namn och sin position såsom den rättrogne förkunnaren av Lenins lära. Vad han efter reformationen i Bukarest förkunnar är hans egen.

Visserligen synes hans personliga maktställning fortfarande bestå. Men det återstår att se hur han kommer att lyckas med uppgiften att skapa ideologisk täckning för den och för sin politik, samtidigt som han skall leda östblockets kalla krigföring med alla de anspråk den ställer på taktiskt manövrerande. Det återstår också att se hur de ortodoxa kommunisterna kommer att reagera — allteftersom den kommunistiska reformationen fortsätter.